

Lyties ir pilietybės sankirta mišrių santuokų modeliuose

AGNĖ EGERTĖ

Lietuvos socialinių mokslų centro Sociologijos institutas, Goštauto g. 9, 01108 Vilnius, Lietuva
El. paštas agne.egerte@lcss.lt

Šis straipsnis parengtas remiantis pranešimu „Lyties ir pilietybės sankirta mišrių santuokų modeliuose: tendencijos ir dinamika Lietuvoje“, skaitytu 16-ojoje nacionalinėje Lietuvos sociologų draugijos konferencijoje „Globalūs iššūkiai ir ateities visuomenės“ (Egertė 2024: 59). Straipsnyje, remiantis Lietuvos Respublikos ir užsienio šalių piliečių santuokų statistiniais duomenimis, analizuojami mišrių santuokų rodikliai bei pristatomos šių santuokų tendencijos ir pokyčiai Lietuvoje 2000–2023 m., sutelkiant dėmesį į lytį ir pilietybę. Įvykiai pasaulyje, tokie kaip COVID-19 pandemija, Jungtinės Karalystės pasitraukimas iš Europos Sąjungos, Rusijos pradėtas karas Ukrainoje, migracija, keičia mišrių santuokų tendencijas ir modelius. Tyrimo rezultatai rodo, kad Lietuvos kontekste sprendimas sudaryti mišrią santuoką nėra tipiškas reiškinys. Žvelgiant iš lyčių perspektyvos, galima teigti, kad 2000–2021 m. laikotarpiu santuokos su užsienio šalių piliečiais buvo labiau būdingos Lietuvos Respublikos pilietybę turinčioms moterims nei šalies pilietybę turintiems vyrams. Taip pat šalies pilietybę turinčios moterys dažniau nei vyrai sudaro santuokas su Europos Sąjungos šalių piliečiais bei geografiškai ir kultūriškai atokesnių šalių piliečiais. Šie netolygūs santuokinės elgsenos modeliai lyties atžvilgiu atspindi skirtingus Lietuvos Respublikos pilietybę turinčių vyrų ir moterų mišrias santuokas lemiančius mechanizmus.

Raktažodžiai: mišri santuoka, lytis, pilietybė, užsienietis, santuokinė elgsena, partnerio pasirinkimas

ĮVADAS

Šių dienų santuokinei elgsenai būdinga įvairovė istoriškai nulemta įvairių veiksnių, kuriuos vis labiau veikia pastarųjų dešimtmečių globalizacijos procesai. Technologijų plėtra bei laisvas asmenų judėjimas tapo neatsiejama modernių visuomenių gyvenimo dalimi, atvėrusia naujus horizontus tarpasmeninių santykių plėtrai. Dar prieš kelis šimtmečius mažai tikėtinos mišrios santuokos šiomis dienomis tapo įprastomis. XIX a. pirmojoje pusėje dėl žemės ūkio dominavimo bei uždaro, sėslaus valstietiško gyvenimo būdo, galimybės megzti ryšius už savo bendruomenės ribų buvo ribotos, sutuoktinių paieškos vykdavo artimiausioje aplinkoje bei neviršydavo nė kelių kilometrų spindulio, o santuokiniais partneriais tapdavo parapijiečiai ar giminaičiai (Marcinkevičienė 2009). XIX a. pabaigoje ir XX a. pradžioje veikiamos įvairių socialinių ir ekonominių veiksnių santuokų normos ėmė keistis. Baudžios panaikinimas, prasidėjusi valstiečių emigracija bei modernizacija keitė buvusią įprastą gyvenimą, santuokų

rinka plėtėsi vis labiau už parapijos ribų (Marcinkevičienė 2009). Šiandienos greitesnis geografinis mobilumas, interneto ir socialinių tinklų plėtra palengvino santuokinio partnerio paieškas tūkstančių kilometrų atstumu. Komunikuoti su visu pasauliu, užmegzti tarpasmeninius santykius tarp skirtingos rasės, tautybės ar religijos žmonių tapo lengviau nei bet kada anksčiau.

XX a. pabaigoje ir XXI a. pradžioje Lietuvoje buvo stebimi reikšmingi santuokinio elgesio pokyčiai, susiję su Antruoju demografiniu perėjimu, kuriam būdingos vėlyvos santuokos, nestabilios šeimos struktūros bei didėjantis kartu gyvenančių porų skaičius (Stankūnienė, Stankūnaitė 2019). Pirmaisiais XXI a. dešimtmečiais mažėjo susituokusių asmenų skaičius, didėjo santuokinis amžius (kai tuokiamasi vyresniame amžiuje), vis daugiau žmonių rinkosi gyventi kartu nesusituokus, daugėjo nesukūrusių šeimos asmenų (Maslauskaitė 2024). Pasak R. Žiliukaitės (2007), kultūriniai poslinkiai į pasaulietines vertybes Lietuvoje lėmė šeimos vertybių orientaciją liberalizavimą, pasikeitė vyrų ir moterų vaidmenys santuokoje. Tradicinis vyriškumas, grindžiamas patriarchalinėmis vertybėmis ir socialinėmis struktūromis, praranda savo įtaką ir stabilumą, o moterų vaidmuo visuomenėje patiria teigiamus pokyčius. Šis poslinkis rodo perėjimą link egalitarinių santykių, kai abu partneriai siekia iš naujo apibrėžti savo tapatybes ir vaidmenis santuokoje (Žiliukaitė 2007). Tačiau nepaisant besikeičiančių lyčių vaidmenų Lietuva vis dar pasižymi tradiciškiausiomis lyčių vaidmenų nuostatomis ir yra lėčiausiai pereinanti prie egalitarinių lyčių vaidmenų šalis palyginti su Švedija, Estija, Austrija, Prancūzija ir Italija (Galdauskaitė 2022).

Nors susidomėjimas mišriomis santuokomis didėja, tačiau vis dar nėra vieno mišrių santuokų termino apibrėžimo. Visuotinėje lietuvių enciklopedijoje *mišrioji santuoka* apibrėžiama kaip santuoka tarp skirtingos rasės, tautybės ar religijos žmonių*. Mokslinėje literatūroje autoriai taip pat skirtingai interpretuoja mišrios santuokos sąvoką, siejant ją su tautybe, pilietybe, gimimo šalimi, etnine kilme, religija ar rase. Nors daugumoje tyrimų dėmesys sutelkiamas į vieną aspektą, pavyzdžiui, religinį ar etninį, tačiau realybėje mišrios poros dažniausiai susiduria su kelių skirtumų deriniu. B. Collet (2012) siūlo atsisakyti supaprastintų mišrių santuokų apibrėžimų, grindžiamų vien objektyviais kriterijais, ir pereiti prie platesnio požiūrio, apimančio socialinę tvarką, normas, lyčių vaidmenis bei partnerių statuso nelygę. Pasak autorės, kultūriniai, etniniai ir rasiniai skirtumai nėra savaime reikšmingi, svarbiau yra tai, kaip šie skirtumai yra suvokiami ir kaip jie susiję su socialine tvarka bei normomis. Mišrios šeimos susiduria su ypatingais iššūkiais derinant ne tik suvokiamus tarpusavio kultūrinius ir socialinius skirtumus, bet ir prisitaikant prie visuomenės lūkesčių bei normų. Toks mišrių santuokų apibrėžimas keičia sociologinį supratimą, nukreipiant dėmesį nuo iš anksto nustatytų kriterijų, tokių kaip pilietybė, rasė ar religija, ir sutelkiant dėmesį į tai, kaip socialiai sukonstruotos skirtybės sąveikauja su socialine tikrove ir ją keičia (Collet 2012).

G. Lanzieri (2012), analizuodamas mišrių santuokų rodiklius Europos šalyse nuo 1990 m. iki 2010 m., nustatė, kad šių santuokų skaičius auga daugumoje Europos šalių. Vidutiniškai viena iš dvylikos santuokų 2008–2010 m. Europoje buvo mišri. Taip pat šio tyrimo rezultatai parodė, kad šių santuokų lygis labai skiriasi tarp šalių. Didesnis mišrių santuokų paplitimas matomas Liuksemburge, Šveicarijoje, Baltijos šalyse, Skandinavijoje, Belgijoje, Nyderlanduose, Vokietijoje, Jungtinėje Karalystėje ir Prancūzijoje nei Ispanijoje,

* Visuotinė lietuvių enciklopedija: <https://www.vle.lt/straipsnis/misrioji-santuoka/>

Italijoje ir Pietryčių Europoje. Baltijos šalyse vyksta ryški konvergencija. Estijoje ir Latvijoje po beveik dešimtmečio, kai mišrių santuokų skaičius siekė beveik ketvirtadalį visų santuokų, šių santuokų skaičius šiek tiek sumažėjo, o Lietuvoje – mišrių santuokų dalis augo iki artimo lygio Latvijai ir Estijai. Pasak autoriaus, šių santuokų dalis 2006–2007 m. vidutiniškai visose šalyse sudarė apie 15 proc. visų santuokų, o Estijoje, Latvijoje, Lichtenšteine, Liuksemburge, Norvegijoje ir Šveicarijoje daugiau nei kas penkta santuoka buvo mišri (Lanzieri 2012).

Šio tyrimo tikslas – įvertinti mišrių santuokų raidos tendencijas ir modelius Lietuvoje 2000–2023 m., ypatingą dėmesį skiriant lyties ir pilietybės vaidmeniui. Siekiama atsakyti į klausimą, kaip lyčių skirtumai pasireiškia formuojant mišrias santuokas. Tiksliau tariant, siekiama nustatyti, ar Lietuvos Respublikos pilietybę turintys vyrai ir moterys rodo panašius ar skirtingus santuokinius elgesio modelius, atsižvelgiant į partnerio pilietybę. Lyčių skirtumų analizė mišrių santuokų kontekste gali suteikti vertingų įžvalgų apie tai, kaip pilietybė, kultūra ir socialinės normos formuoja vyrų ir moterų pasirinkimus bei santuokinius elgesio modelius. Šio tyrimo pridėtinė vertė kyla ne tik dėl to, kad trūksta mokslinių duomenų apie santuokos modelių kūrimąsi tarp skirtingos pilietybės ir lyties asmenų Lietuvoje, bet ir dėl šio reiškinio demografinių, socialinių, kultūrinių ir politinių pasekmių. Galiausiai, šio tyrimo metu įgytos žinios gali tapti impulsu, skatinančiu mišrių santuokų tyrimus ateityje.

Mišrių santuokų pagal pilietybę analizė atlikta naudojant 2011 m. demografijos metraščio ir Valstybės duomenų agentūros paskelbtus agreguotus oficialios statistikos santuokų pagal susituokusių asmenų pilietybę bei lytį duomenis. Šis tyrimas apima įregistruotas santuokas Lietuvoje, sudarytas Lietuvos Respublikoje (toliau – LR) ir užsienio valstybėse, kai vienas iš sutuoktinių yra LR pilietis (-ė), o kitas – turintis užsienio šalies pilietybę. *Mišri santuoka* šiame darbe yra santuoka, kurioje vienas iš sutuoktinių yra LR pilietis (-ė), o kitas – užsienio šalies pilietis (-ė). Šiame darbe mišri santuoka ir santuoka tarp LR ir užsienio šalies piliečio vartojamos pakaitomis. *Užsienietis* šiame darbe – asmuo, kuris nėra LR pilietis (-ė), neatsižvelgiant į tai, ar jis (ji) turi kurios nors užsienio valstybės pilietybę, ar neturi jokios. Pasirinktas 2000–2023 m. laikotarpis. Atsižvelgiant į turimus duomenis, šiame tyrime taikoma aprašomoji statistinių duomenų analizė.

MIŠRIŲ ŠEIMŲ TYRIMŲ KRYPTYS

Mišrių santuokų tyrimai įvairiais aspektais pasaulyje, ypač vakarų visuomenėse, plėtojami jau nuo XX a. Daugelį metų didelis šių santuokų paplitimas interpretuojamas kaip sėkmingos integracijos rodiklis, rodantis mažėjančią socialinį atstumą tarp imigrantų ir priimančios visuomenės bei prisidedantis prie neigiamo požiūrio, išankstinio nusistatymo ir stereotipų prieš kitas kultūrines grupes mažinimo (Kalmijn 1998). Pasak M. Kalmijno (1998), sociologiškai mišrių šeimų tyrimai svarbūs dėl kelių priežasčių. Pirma, šios šeimos atspindi ribas, kurios skiria vienas visuomenių grupes nuo kitų. Antra, jos turi kultūrinių ir socioekonominių pokyčių potencialą (Kalmijn 1998). Mišrių santuokų tyrimų svarbą taip pat pabrėžia etninius grupių santykius ir migracijos bei asimiliacijos procesus analizuojantys mokslininkai. Mišrios santuokos laikomos pagrindine gyventojų kaitos varomąja jėga, imigrantų integracijos rodikliu, asimiliacijos ir socialinių atstumų tarp tam tikroje vietovėje gyvenančių grupių rodikliu (Gordon 1964; Alba, Nee 2003). Mišrios santuokos taip pat laikomos socialinės ir ekonominės integracijos veiksniu. X. Meng ir R. G. Gregory (2005) priėjo prie išvados,

kad tarp mišrių santuokų ir ekonominės imigrantų integracijos yra teigiama koreliacija. Mišrias santuokas su vietos gyventojais sudarę imigrantai gauna daug didesnę uždarbį nei imigrantai, susituokę tarpusavyje. Pasak tyrėjų, mišri santuoka tampa būdu imigrantams įgyti priimančios šalies papročius, kalbą, žinias apie vietinę darbo rinką, užmegzti kontaktus ir ryšius, o tai savo ruožtu pagerina jų darbo perspektyvas ir pagreitina ekonominę asimiliaciją (Meng, Gregory 2005). Dėl geresnės informacijos apie vietos darbo rinkos situaciją, imigrantai, sudarę mišrias santuokas su vietos gyventojais, uždirba 6–10 proc. didesnę atlyginimą nei imigrantai, sudarę endogamines santuokas (Meng, Meurs 2009). Mišri santuoka taip pat padidina imigranto įsidarbinimo tikimybę maždaug keturiais procentiniais punktais (Furtado, Theodoropoulos 2009).

Kitų šalių tyrimai rodo, kad mišrių santuokų dinamika nėra vienalytė – ji reikšmingai skiriasi priklausomai nuo lyties. Vyrai ir moterys dažnai turi skirtingus pageidavimus renkantis partnerį. Moterys iš žemesnių socialinių ir ekonominių sluoksnių gali ieškoti partnerių iš turtingesnių šalių, kad užtikrintų finansinį stabilumą (Park 2022). Toks moterų pasirinkimas gali būti racionalus sprendimas siekiant pagerinti šeimos ekonominę padėtį (Sari, Iskandar 2024). Moterys, turinčios aukštesnę išsilavinimą ir ekonominę nepriklausomybę, dažniau ieško partnerių remiantis pagrįstu asmeniniu pasirinkimu, o ne šeiminiiais kultūriniais lūkesčiais (Manago ir kt. 2014). Ir atvirkščiai, vyrai gali sudaryti mišrias santuokas, siekdami atlikti tradicinius lyčių vaidmenis arba įtvirtinti dominavimą santykiuose, dažnai tam turi įtakos visuomenės lūkesčiai (Esteve 2023). Geografiškai apibrėžtos socialinės erdvės, kuriose partneriai ieško sutuoktinių, taip pat vaidina labai svarbų vaidmenį mišrių santuokų dinamikoje. Ankstesniuose tyrimuose pastebėta, kad santykinis grupės dydis yra svarbiausias ir nuosekliausias veiksnys, lemiantis santuokų sudarymo modelius visose etninėse grupėse (Choi, Tienda 2017).

Lietuvoje mišrių santuokų tyrimai – vis dar nauja tyrimų sritis. Pasak A. Žvinklienės (1996), istoriškai Lietuvos valstybingumas ir sovietinė nacionalinė politika suvaidino svarbų vaidmenį formuojant mišrių santuokų dinamiką. Sovietinė ideologija skatino skirtingų etninių grupių maišymąsi siekiant sukurti bendrą sovietinį identitetą. Mišrių santuokų skatinimas buvo kaip priemonė šiam tikslui pasiekti. Šių istorinių ir politinių įtakų derinys sukūrė aplinką, kurioje mišrios santuokos buvo ir kultūrinės integracijos įrankis, ir galimas įtampos šaltinis. Asimiliacijos politika prisidėjo prie neigiamų etninių nuostatų augimo, ypač mišriosiose santuokose, kur spaudimas asimiliuotis į dominuojančią etninę grupę sukėlė pasipiktinimą ir priešišumą (Žvinklienė 1996). Pasak I. Zemblienės (2018), Sovietų Sąjungos nacionalinė politika siekė tautų susiliejimo į vieną rusakalbę tarybinę liaudį. Šiam tikslui pasiekti buvo vykdoma politika, kuria buvo siekiama asimiliuoti mažesnes etnines grupes. Mišrios santuokos buvo skatinamos kaip būdas suartinti tautas. Tokia propaganda ir politika lėmė, kad Lietuvoje daugėjo mišrių santuokų, o tai turėjo tiesioginės įtakos vaikų tapatybėms. Nacionalinė politika, represijos, socialinė diskriminacija ir asimiliacijos procesai skatino tautines mažumas slėpti savo kilmę ir integruotis į dominuojančią kultūrą (Zemblienė 2018). D. Gorenburgas (2006) nustatė, kad 1959 m. Lietuvoje mišrių santuokų rodiklis buvo 15,8 proc., o 1979 m. – 24, 2 proc. O. D. Komarova (1980) nustatė, kad labiau išsivysčiusiose Sovietų Sąjungos respublikose, tokiose kaip Rusijos Federacija, Baltarusija, Moldavija ir Ukraina, vietinės tautybės moterys buvo tiek pat ar net labiau linkusios sudaryti mišrias santuokas, palyginti su vyrais. Priešingai, Centrinės Azijos respublikose, ypač kaimo vietovėse, vyrai dažniau sudarė mišrias santuokas nei moterys (Komarova 1980).

TEORINĖS PRIEIGOS

Diskusijos dėl mišraus santuokinio elgesio negalima pradėti neaptarus kelių klasikinių teorijų, kurios pabrėžia skirtingus aspektus ir pateikia skirtingus požiūrius į santuokos instituciją. Ekonomistas Gary'is S. Beckeris (1974) nagrinėjo santuoką ekonominiu požiūriu, taikydamas racionalaus pasirinkimo principus. Jis teigė, kad asmenys renkasi santuoką, siekdami maksimaliai padidinti savo naudingumą, ir kad santuokų rinkoje egzistuoja konkurencija. Pasak G. S. Beckerio (1974), santuokos rinkos teorija yra paremta dviem pagrindiniais aspektais: pirma, naudos maksimizavimu – žmonės tuokiasi su tais, su kuriais gali pasiekti didžiausią ekonominę, socialinę ir emocinę naudą, antra, specializacijos modeliu – santuokos naudingiausios, kai vieno partnerio specializacija – uždirbti pajamas (vyrai), kito – namų ūkio ir vaikų priežiūra (moterys). Specializacija ir darbo pasidalijimas yra svarbūs aspektai, kurie padidina efektyvumą ir produktyvumą. Partneriai pasiskirsto savo atsakomybėmis atsižvelgdami į savo stiprybes ir gebėjimus. Taip abu partneriai gali maksimizuoti savo bendrą gerovę. Specializacija taip pat gali padėti sumažinti laiko ir pastangų sąnaudas, nes kiekvienas partneris gali sutelkti savo dėmesį į tam tikrą veiklą, kurioje yra efektyvesnis. G. S. Beckeris (1974) santuokų rinką lygina su bet kuria kita ekonomine rinka, kurioje vyksta pasiūlos ir paklausos sąveika. Kaip ir bet kurioje rinkoje, asmenys santuokos rinkoje renkasi partnerius pagal tam tikrus kriterijus, pavyzdžiui, fizinį patrauklumą, išsilavinimą, pajamų lygį, rasę, religiją, vertybes ir pan. Kiekvienas asmuo, atsižvelgdamas į rinkos sąlygas, stengiasi susirasti geriausią įmanomą partnerį.

Sociologas Peteris M. Blau (1977), išplėtojęs makrostruktūros teoriją, teigia, kad individai visuomenėje yra suskirstyti pagal įvairius socialinius bruožus, tokius kaip lytis, rasė, išsilavinimas, pajamos ar socialinis statusas. Šios dimensijos daro įtaką socialiniams santykiams ir individų tarpusavio sąveikos modeliams. Partnerių pasirinkimą lemia struktūrinės galimybės. Pasak P. M. Blau, polinkis į socialinius santykius, įskaitant draugystę ir santuokas, yra didesnė tarp tų, kurie užima artimas pozicijas struktūrinėje erdvėje. Šis reiškinys siejamas su didesne tikimybe bendrauti, sudaryti santuoką ir dalyvauti bendruomenėje, kurioje asmenys užima analogiškas struktūrines pozicijas. P. M. Blau pabrėžia, kad išsilavinimas yra vienas svarbiausių struktūrinių parametrų, diferencijuojančių individus ir galinčių turėti įtakos santuokos sudarymo tikimybei. Individai dažnai ieško partnerių, kurių išsilavinimo lygis panašus, nes tai atspindi bendras vertybes, gyvenimo būdą ir socialinę aplinką. Kai potencialių partnerių, turinčių panašų išsilavinimo lygį, pasiūla sumažėja, individai gali būti priversti ieškoti partnerių už savo grupės ribų (Blau 1977).

Margaret Mead yra viena pirmųjų mokslininkių antropologų, tyrinėjusių lyčių vaidmenis skirtingose kultūrose. Ji pastebėjo, kad skirtingose visuomenėse vyrai ir moterys atlieka skirtingus vaidmenis (Mead 1935). Autorė teigė, kad asmenybės bruožai, kuriuos mes priskiriame vienai ar kitai lyčiai, nebūtinai yra biologiškai nulemti, juos gali lemti ir kultūra. Tai, kas laikoma vyriška ar moteriška, įvairiose kultūrose labai skiriasi. Skirtingos kultūros skirtingai standartizuoja asmenybės bruožus, ypač ankstyvoje vaikystėje, taip formuodamos skirtingus vyrų ir moterų vaidmenis (Mead 1935). Ši perspektyva padėjo suprasti santuokos lūkesčius kaip kultūriškai sukonstruotus, o ne visuotinai nustatytus. Remiantis šios teorijos postulatais, visuomenės lūkesčiai ir normos apie lyčių vaidmenis daro įtaką individualiam elgesiui ir pasirinkimams, įskaitant santuokos sprendimus.

M. Mead, G. S. Beckeris ir P. M. Blau siūlo skirtingas, tačiau susikertančias individualaus elgesio perspektyvas. M. Mead pabrėžia kultūrinių normų kintamumą ir jų įtaką lyčių vaidmenims, G. S. Beckeris analizuoja santuoką kaip ekonominį procesą, valdomą pasiūlos

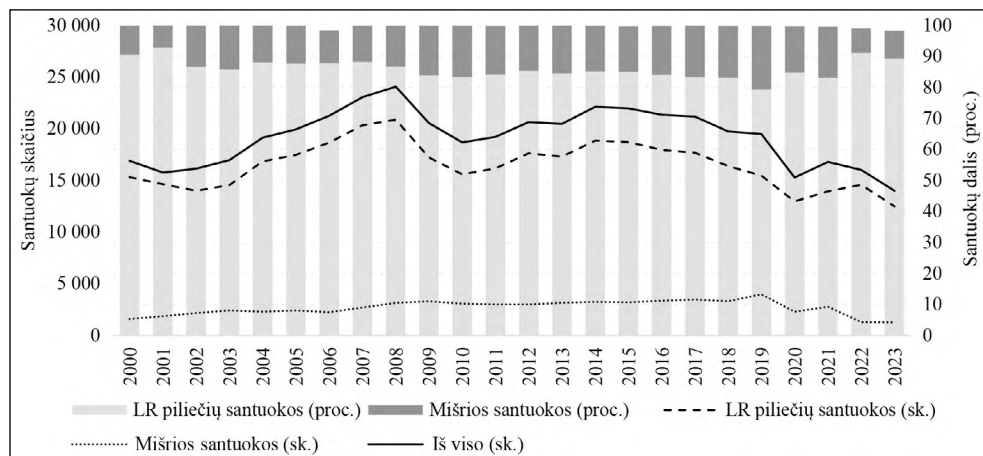
ir paklausos dėsnių, o P. M. Blau pabrėžia makrostruktūrą, kurioje individai yra pasiskirstę ir kuri veikia jų socialinius ryšius. Visos trys teorijos siekia paaiškinti, kaip individualūs sprendimai ir pasirinkimai yra veikiami socialinių ir kultūrinių veiksnių. Visuotinai pripažįstama, kad individų elgesys nėra vien tik natūralus ar individualus, jis yra formuojamas socialinių struktūrų, kultūrinių normų ir ekonominių sąlygų.

MIŠRIŲ SANTUOKŲ KŪRIMO TENDENCIJOS LIETUVOJE XXI A. PRADŽIOJE

Mišrios santuokos yra bendro demografinio santuokų proceso dalis, todėl pirmiausia būtina aptarti bendrąsias šio proceso raidos tendencijas Lietuvoje. Žvelgiant į Lietuvoje visų naujai užregistruotų santuokų rodiklių tendencijas 2000–2023 m. (1 pav.) matyti, kad bendras santuokų skaičius stebimu laikotarpiu svyravo. XXI a. pradžioje iki ekonominės, finansinės krizės 2008–2009 m. santuokų rodikliai didėjo ir pasiekė santuokų piką. Vėliau santuokų skaičius su tam tikrais svyravimais palaipsniui mažėjo. Pateikti rodikliai atspindi endogaminių santuokų tarp LR piliečių dominavimą. Šių santuokų procentinė dalis analizuojamam laikotarpiu svyravo tarp 93 ir 79 proc. Mišrių santuokų dinamika rodo kitokias tendencijas. Kasmet sudarytų mišrių santuokų dalis svyravo tarp 8–20 proc. visų atitinkamais metais sudarytų santuokų. Laikotarpio pradžioje (2000–2019 m.) mišrių santuokų dalis bendrame santuokų kontekste palaipsniui didėjo: nuo 9 proc. 2000 m. iki 20 proc. 2019 m. Tačiau 2020 m. tendencijos pasikeitė: 2020–2023 m. mišrių santuokų Lietuvoje buvo sudaroma vis mažiau. 2022 m. mišrių santuokų dalis sumažėjo iki žemiausio lygio per pastaruosius du dešimtmečius ir siekė vos 8 proc. 2023 m. naujai sudarytos mišrios santuokos sudarė 9 proc. visų tais metais registruotų santuokų.

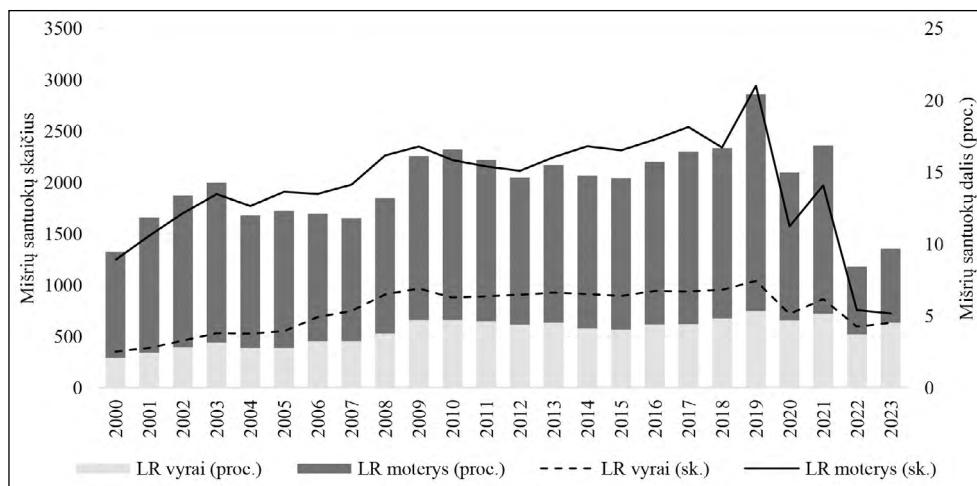
LYTIES IR PILIETYBĖS VAIDMUO MIŠRIŲ SANTUOKŲ DINAMIKOJE

Ilgalaikėje perspektyvoje, t. y. pirmaisiais XXI a. dešimtmečiais, galima matyti (2 pav.), kaip didėja mišrių santuokų, kurias sudarė tiek LR pilietybę turintys vyrai, tiek moterys,

1 pav. Kasmiet sudarytų LR piliečių ir mišrių santuokų skaičius ir dalis nuo visų atitinkamais metais registruotų santuokų Lietuvoje 2000–2023 m.

Šaltinis: 2011 m. demografijos metraščio ir Valstybės duomenų agentūros paskelbti duomenys.

2 pav. Mišrių santuokų skaičius ir dalis pagal LR piliečio lytį nuo visų atitinkamais metais registruotų santuokų Lietuvoje 2000–2023 m., proc.

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūros paskelbti duomenys, autoriaus skaičiavimai.

skaičius ir dalis nuo visų sukurtų santuokų. Stebint kasmet sudarytų mišrių santuokų skaičių bei proporcijas pagal lytį bei lyginant jas su visomis atitinkamais metais LR piliečių sudarytomis santuokomis, akivaizdu, kad LR pilietybę turinčios moterys nuo 2000 m. iki 2021 m. buvo labiau linkusios sudaryti mišrias santuokas nei LR pilietybę turintys vyrai. 2000–2021 m. laikotarpiu 70–80 proc. kasmet sudarytų mišrių santuokų sudarė LR pilietybę turinčių moterų mišrios santuokos, vyrų – 20–30 proc. 2022–2023 m. mišrių santuokų skaičiui sumažėjus, LR piliečių moterų ir vyrų, besituokiančių su užsieniečiais, proporcijos susilygino.

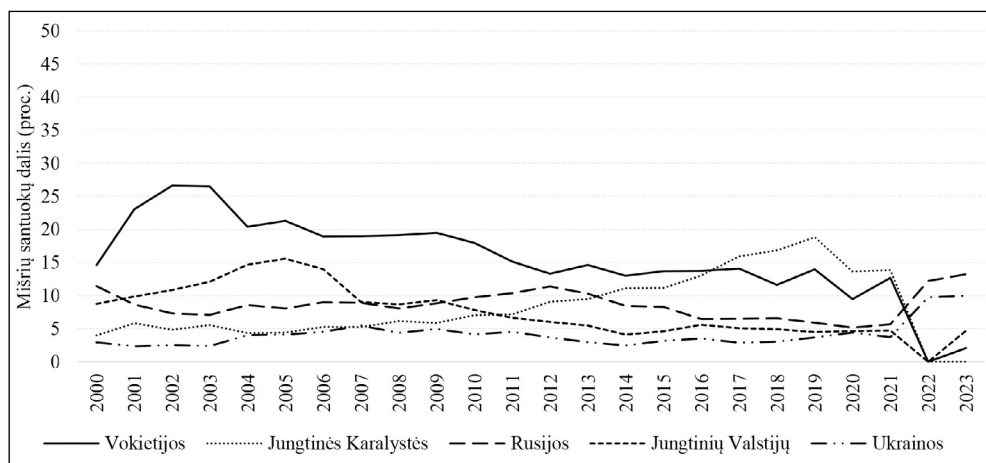
Remiantis P. M. Blau makrostruktūros teorijos postulatais, didesnę moterų dalyvavimą mišriose santuokose galima paaiškinti struktūriniais pokyčiais santuokinėje rinkoje, kuriuos formuoja didelis lyčių atotrūkis tarp santuokinio amžiaus moterų ir vyrų su aukštesniu išsilavinimu bei selektyvi emigracija. Šalyje moterų, įgijusių aukštąjį išsilavinimą, yra kur kas daugiau nei vyrų, o ryškiausi išsilavinimo skirtumai stebimi santuokiniame amžiuje (Stumbrys 2016). Gana didelis atotrūkis tarp aukštąjį išsilavinimą turinčių moterų ir vyrų sudaro tam tikrą spaudimą santuokinėje rinkoje, ypač moterims su aukštesniu išsilavinimu. Joms tampa sudėtingiau šalyje rasti partnerį, kuris turėtų tokį patį arba aukštesnį išsilavinimą. Homogamija Lietuvoje yra gana paplitęs reiškinys. Lietuvoje poros, kai abu sutuoktiniai turi panašų išsilavinimo lygį 2007–2011 m. sudarė didžiausią dalį – 64,7 proc. visų porų (Klesment, Van Bavel 2017). Tačiau palyginti nedidelė dalis aukštąjį išsilavinimą turinčių moterų susiranda tokio paties išsilavinimo partnerius (27,6 proc.), jos labiau linkusios likti vienišomis (40,1 proc.) nei tuoktis su žemesnį išsilavinimą turinčiais vyrais (32,3 proc.) (Hamplová 2020). Ryškūs lyčių skirtumai matomi ir Lietuvos gyventojų migracijos struktūroje. Lietuva turi giliai įsišaknijusią migracijos kultūrą, kuriai būdingos didelės emigracijos bangos, kylančios po šalies nepriklausomybės atkūrimo ir įstojimo į ES. Šiais laikotarpiais daug lietuvių ieškojo geresnių ekonominių galimybių užsienyje. Nors daugumą emigravusiųjų sudarė vyrai

ir moterys su viduriniu išsilavinimu (Stankūnienė ir kt. 2016), didžiausiu polinkiu emigruoti pasižymėjo nevedusios ir (ar) išsiskyrusios moterys, turinčios aukštąjį išsilavinimą (Klūsener ir kt. 2015).

Detaliau aptariant pateiktus duomenis pasakytina, kad nuo 2000 m. iki 2019 m. LR pilietybę turinčių moterų sukurtų mišrių santuokų dalis išaugo nuo 7 proc. (2000 m.) iki 15 proc. (2019 m.), 2022–2023 m. ši dalis sumažėjo iki 5 proc. LR pilietybę turinčių vyrų sukurtų mišrių santuokų dalis nuo 2 proc. (2000 m.) išaugo iki 5 proc. (2009 m.) ir išliko stabiliomis iki 2023 m.

Analizuojamu laikotarpiu matomi tam tikri santuokinių modelių skirtumai ir pilietybės atžvilgiu. Šalies pilietybę turinčios moterys yra labiau linkusios sudaryti santuokas su ES šalių piliečiais, kitaip nei vyrai, kurie dažniau tuokiasi su ne ES šalių pilietėmis. 2000–2023 m. laikotarpiu LR pilietybę turinčių moterų apie 50 proc. mišrių santuokų sudarė santuokos su ES šalių piliečiais ir apie 50 proc. – su ne ES šalių piliečiais. O šalies pilietybę turinčių vyrų tuo pačiu laikotarpiu apie 13 proc. mišrių santuokų sudarė santuokos su ES šalių pilietėmis ir apie 87 proc. su ne ES šalių pilietėmis.

Akivaizdi LR pilietybę turinčių moterų tendencija didesnę pirmenybę teikti piliečiams iš ekonomiškai išsivysčiusių šalių, ypač Vakarų Europos (Vokietijos ir Jungtinės Karalystės). Lietuvos įstojimas į ES sudarė sąlygas didesniai mobilumui ES viduje, o pagrindinės kryptys lietuvių emigrantams, tarp jų ir moterims, buvo Vakarų Europos šalys, kuriose darbo jėgos paklausa ir geresnės ekonominės sąlygos buvo stiprūs traukos veiksniai. Be to, istoriniai migracijos modeliai taip pat rodo reikšmingas lietuvių bendruomenes, įkurtas Jungtinėse Amerikos Valstijose. Tad nenuostabu, kad stebimu laikotarpiu didžioji dalis LR moterų mišrių santuokų buvo sudaryta su Vokietijos (16 proc.), Jungtinės Karalystės (9 proc.), Jungtinių Valstijų (8 proc.), Rusijos (8 proc.) ir Ukrainos (4 proc.) šalių piliečiais. Tačiau žvelgiant į šių santuokų tendencijas (3 pav.) matyti, kad per šį laikotarpį tokių santuokų rodikliai keitėsi iš

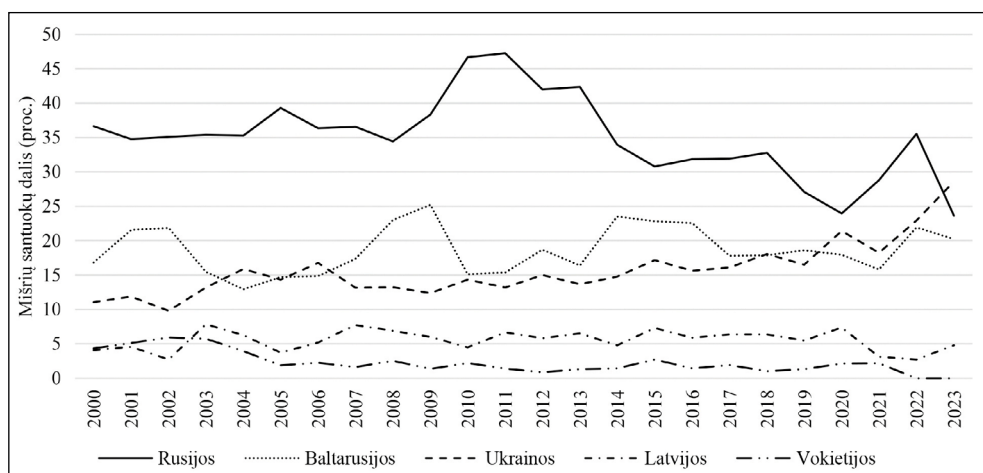
3 pav. LR moterų naujai sudarytų mišrių santuokų dalis su Vokietijos, Jungtinės Karalystės, Rusijos, Jungtinių Valstijų ir Ukrainos šalių piliečiais Lietuvoje 2000–2023 m. nuo atitinkamais metais LR moterų registruotų mišrių santuokų (proc.)

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūros paskelbti duomenys, autoriaus skaičiavimai.

esmės. Nuo 2002 m. LR moterų mišrių santuokų su Vokietijos piliečiais kasmet buvo sudaroma vis mažiau, šių sudarytų santuokų dalis nuo 27 proc. (2002 m.) sumažėjo iki 2 proc. (2023 m.). Santuokų su Jungtinės Karalystės piliečiais dalis nuo 4 proc. (2000 m.) išaugo iki 19 proc. (2019 m.), 2022 ir 2023 m. šių santuokų nebuvo registruota Lietuvoje. Santuokos su Rusijos šalių piliečiais liko daugmaž tame pačiame lygyje – nuo 11 proc. (2000 m.) iki 13 proc. (2023 m.). Santuokų rodikliai su Jungtinių Valstijų piliečiais 2004–2005 m. pasiekę aukštumą, nuo 2006 m. palaipsniui mažėja. LR moterų santuokų dalis su Ukrainos piliečiais išaugo nuo 2 proc. (2000 m.) iki 10 proc. (2023 m.).

Žvelgiant į skaitlingiausių pilietybių dalį LR vyrų mišriose santuokose bei jų dinamiką 2000–2023 m. laikotarpiu, akivaizdu, kad LR pilietybę turintys vyrai daugiau orientuoti į partneres iš geografiškai ir kultūriškai artimų šalių, kur vyrauja tradiciniai vyro ir moters vaidmenys. Stebimu laikotarpiu didžiąją dalį LR vyrų mišrių santuokų sudarė santuokos su Rusijos pilietėmis (35 proc.), toliau sekė santuokos su Baltarusijos (19 proc.), Ukrainos (16 proc.), Latvijos (6 proc.) ir Vokietijos pilietėmis (2 proc.). Pastebima, kad pirmąjį dešimtmetį vyrų, besituokiančių su Rusijos pilietėmis, daugėjo, tačiau nuo 2012 m. šių santuokų dalis yra linkusi mažėti (4 pav.). 2000 m. 37 proc. visų LR pilietybę turinčių vyrų mišrių santuokų sudarė santuokos su Rusijos pilietėmis, 2023 m. – 24 proc. LR vyrų mišrių santuokų dalis su Ukrainos pilietėmis nuo 11 proc. (2000 m.) išaugo iki 20 proc. (2023 m.). Taip pat 9 proc. daugiau LR pilietybę turintys vyrai 2023 m. sudarė santuokų su Baltarusijos pilietėmis (palyginti su 2000 m.). LR vyrų sudaromų santuokų dalis su Vokietijos šalių pilietėmis svyruoja tarp 2–4 proc. 2022 ir 2023 m. tokių santuokų neregistruota.

Analizuojami duomenys taip pat atskleidė, kad LR pilietybę turintys vyrai daug rečiau sudaro santuokas su Afrikos šalių (Alžyras, Marokas, Nigerija) pilietybių moterimis, nei LR moterys su šių šalių piliečiais. Stebimu laikotarpiu LR pilietybę turintys vyrai sudarė 43 mišrias santuokas su šių šalių pilietėmis, LR pilietybę turinčios moterys – 728. Tokia pati

4 pav. LR vyrų sudarytų mišrių santuokų dalis su Rusijos, Baltarusijos, Ukrainos, Latvijos ir Rumunijos šalių pilietėmis Lietuvoje 2000–2023 m. nuo atitinkamais metais LR vyrų registruotų mišrių santuokų (proc.)

Šaltinis: Valstybės duomenų agentūros paskelbti duomenys, autoriaus skaičiavimai.

santuokinė elgsena matoma ir su Pietų Europos, Azijos, Šiaurės Amerikos ir Vakarų Europos šalių pilietybių moterimis.

DISKUSIJA IR IŠVADOS

Šiame darbe įvertintos pastarųjų kelių dešimtmečių mišrių santuokų raidos tendencijos bei analizuoti mišrių santuokų modeliai, atsižvelgiant į lytį ir pilietybę. Atlikta duomenų analizė leido stebėti laiko perspektyvoje besivystantį mišrių santuokų kūrimo procesą Lietuvoje, vertinti šių santuokų modelius bei atskleisti lyties ir pilietybės įtaką šių santuokų kūrimuisi.

Nuo 2000 iki 2019 m. šalyje mišrių santuokų kasmet buvo sudaroma vis daugiau. Labiausiai šį didėjimą lėmė vis dažniau sudaromos LR piliečių santuokos su ES šalių piliečiais, ypač išaugęs besituokiančių LR pilietybę turinčių moterų skaičius su Jungtinės Karalystės piliečiais. Laikotarpiu, kai Lietuva įstojo į ES, žymimas laisvo asmenų judėjimo bei supaprastintų teisinių ir administracinių procedūrų pradžia, paskatinusia didesnę LR piliečių kontaktą su ES šalių piliečiais bei įnešusia įvairovės santuokinei elgsenai. Nors pirmuosius XXI a. du dešimtmečius mišrių santuokų augimas buvo tolygus ir stabilus, tačiau 2020 m. pažymėti naujais pokyčiais. Nuo 2020 m. mišrių santuokų Lietuvoje sudaroma vis mažiau. Kol kas lieka neaišku, ar šis reikšmingas mišrių santuokų rodiklių mažėjimas yra tik trumpalaikė stotelė dešimtmečiais didėjančioje santuokinėje asimiliacijoje, ar tai žymi naujų demografinių pokyčių pradžią. Tačiau verta paminėti, kad pastarieji keleri metai pažymėti globaliais ir geopolitiniais įvykiais: COVID-19 pandemija, Jungtinės Karalystės pasitraukimas iš ES, Rusijos pradėtas karas Ukrainoje, imigracija. COVID-19 pandemijos metu mišrių santuokų dalis sumažėjo iki 15 proc. Jungtinės Karalystės pasitraukimas iš Europos Sąjungos bei karas Ukrainoje turėjo dar ryškesnį neigiamą poveikį mišrių santuokų sudarymui Lietuvoje. 2022 m. mišrių santuokų dalis sumažėjo iki žemiausio lygio per paskutinius du dešimtmečius ir siekė vos 8 proc.

Žvelgiant iš ilgalaikės perspektyvos į mišrių santuokų kūrimo procesą, nesunku pastebėti, kad šalies pilietybę turinčios moterys istoriškai turėjo žymiai didesnę polinkį sudaryti mišrias santuokas su užsienio šalių piliečiais nei vyrai. Nuo 2000 iki 2021 m. 70–80 proc. kasmet visų mišrių santuokų sudarė LR pilietybę turinčios moterys, LR pilietybę turintys vyrai – 20–30 proc. Šiuo aspektu Lietuva skiriasi nuo kitų Šiaurės ir Vakarų Europos šalių, išskyrus Prancūziją, kuriose vietiniai vyrai yra linkę daugiau sudaryti mišrių santuokų nei vietinės moterys. Panašūs santuokiniai modeliai, kai vietinių moterų egzogamijos lygis yra didesnis už vyrų, matomi Latvijoje, Estijoje, Bulgarijoje, Lenkijoje, Rumunijoje bei Slovakijoje (Lanzieri 2010). Lyties požiūriu netolygūs santuokinės elgsenos modeliai šalyje akivaizdžiai atspindi skirtingus vyrų ir moterų mišrias santuokas lemiančius mechanizmus bei atskleidžia kultūrinių ir ekonominių aspektų svarbą santuokinėje elgsenoje. Potencialių partnerių trūkumas dėl reikšmingų išsilavinimo skirtumų Lietuvos santuokinėje rinkoje tarp santuokinio amžiaus moterų ir vyrų paskatino moteris ieškoti potencialių partnerių už Lietuvos Respublikos ribų. Moterų emigracija į užsienio šalis įgavo pagreitį, sudarydama palankias sąlygas užmegzti ryšius su užsienio šalių piliečiais.

Iš atliktos duomenų analizės pirmaisiais XXI a. dešimtmečiais ryškėja, kad šalies pilietybę turinčių moterų ir vyrų partnerių pasirinkimai sudarant mišrias santuokas pastebimai skiriasi pilietybės atžvilgiu. LR pilietybę turinčios moterys yra kur kas labiau linkusios tuoktis su partneriais iš ES šalių nei vyrai, kurie pirmenybę teikia ne ES šalių pilietėms. Šios tendencijos atspindi tradicinius lyčių vaidmenis, kai vyrai potencialiai ieško partnerių iš šalių, kuriose vyrauja tradiciniai vyro ir moters vaidmenys dėl galbūt suvokiamų ekonominių pranašumų ar kultūrinių pageidavimų, o moterys teikia pirmenybę socialiniam ir ekonominiam paritetui,

kuris gali būti susijęs su stabilumu ir bendromis vertybėmis bei didesne lyčių lygybe. Lietuvoje dominuoja itin normatyvus požiūris į lyčių vaidmenis: vyro kaip šeimos maitintojo ir moters kaip namų šeimininkės. Visuomenėje apibrėžti lūkesčiai laikyti tradicinių lyčių vaidmenų sukelia socialinį spaudimą tiek vyrams, tiek moterims, siekiant atitikti visuomenės normas ir lūkesčius, susijusius su jų vaidmenimis šeimoje ir visuomenėje. Šis požiūris yra labiausiai įsitvirtinęs ir mažiau linkęs varijuoti nei kitose šalyse, tokiose kaip Švedija, Estija, Austrija, Italija ir Prancūzija (Galdauskaitė 2022). Nors Lietuvos visuomenėje pastebimas poslinkis link egalitarizmo, tradiciniai lyčių vaidmenys vis dar išlieka ir daro įtaką santuokiniams pasirinkimams. Racionalus partnerių pasirinkimas, pagrįstas naudos ir sąnaudų balansu, gali būti vertinamas kaip santuokinė specializacija, atitinkanti G. S. Beckerio modelį – vyrai dirba, moterys rūpinasi namais. Nepaisant to, kad Lietuva yra ES narė, ekonominiu požiūriu ji vis dar atsilieka nuo kai kurių Vakarų Europos šalių, todėl G. S. Beckerio teoriniai pagrindai gali paaiškinti, kodėl kai kurios moterys lietuvės renkasi partnerius iš labiau ekonomiškai išsivysčiusių šalių, tokių kaip Vokietija, Jungtinė Karalystė. Santuokos su šių šalių piliečiais gali pasiūlyti geresnes finansines perspektyvas, didesnę stabilumą ir geresnę socialinę mobilumą, kuris yra susijęs su didesne lyčių lygybe ir panašiomis vertybėmis. Remiantis M. Mead teorija, vyrų ir moterų pasirinkimai taip pat nėra atsitiktiniai, o atspindi galias kultūrines ir socialines struktūras, kurios formuoja lyčių vaidmenis ir partnerių pasirinkimus. Vyrai, pasirinkdami partneres iš ne ES šalių, galimai siekia sustiprinti savo tradicinio vyriškumo statusą, kuris grindžiamas dominavimu ir šeimos aprūpinimu. O moterys per simbolinę sąveiką gali ieškoti partnerių, atstovaujančių modernesnėms vertybėms.

Nors šis tyrimas pateikia įrodymais pagrįstus rezultatus apie mišrių santuokų tendencijas ir modelius Lietuvoje, jis turi keletą apribojimų, kuriuos verta paminėti. Agreguotose oficialios statistikos santuokų pagal susituokusius asmenų pilietybę duomenyse trūksta išsamumo. Pirma, ši statistika apima tik šalyje įregistruotas santuokas. Dalis neregistruotų santuokų gali būti susijusios su emigracija bei užsienyje sudarytomis santuokomis. Antra, oficiali statistika nefiksuoja bendro gyvenimo reiškinių, kuris šiose grupėse gali būti daug populiariesnis nei santuoka. Trečia, mišrios santuokos apibrėžimas atsižvelgiant tik į pilietybę yra ganėtinai siauras, nes suteikia tik dalį informacijos, neatsižvelgiant į kultūrinius, religinius ir etninius skirtumus. Galiausiai, iš turimos oficialios statistikos duomenų neįmanoma tiksliai nustatyti, ar LR pilietybę turintys asmenys ją įgavo natūralizacijos būdu. Kaip dar vieną pateikiamos informacijos ribotumą būtina įvardyti ir tai, kad nors vienas iš dažniausių naudojamų demografinių rodiklių, analizuojant santuokos raidos pokyčius laike, yra suminis santuokų rodiklis, tačiau dėl detalizuotų duomenų trūkumo galimybės remtis šiuo rodikliu nėra.

Gauta 2024 12 19

Priimta 2025 05 05

Literatūra

1. Alba, R. D.; Nee, V. 2003. *Remaking the American Mainstream: Assimilation and Contemporary Immigration*. Harvard University Press.
2. Becker, G. S. 1974. 'A Theory of Marriage', in *Economics of the Family: Marriage, Children, and Human Capital*. University of Chicago Press, 299–351.
3. Blau, P. M. 1977. 'A Macrosociological Theory of Social Structure', *American Journal of Sociology* 83(1): 26–54.
4. Choi, K. H.; Tienda, M. 2017. 'Marriage-market Constraints and Mate-selection Behavior: Racial, Ethnic, and Gender Differences in Inter-marriage', *Journal of Marriage and Family* 79(2): 301–317.
5. Collet, B. 2012. 'Mixed Couples in France. Statistical Facts, Definitions, and Social Reality', *Papers. Revista de sociologia* 97(1): 61–77.

6. Egertė, A. 2024. „Lyties ir pilietybės sankirta mišrių santuokų modeliuose: tendencijos ir dinamika Lietuvoje“, iš *Globalūs iššūkiai ir ateities visuomenės: XVI nacionalinė Lietuvos sociologų draugijos konferencija*, 2024 m. lapkričio 15–16 d., Vilnius: programa ir tezės. Vilniaus universiteto leidykla.
7. Esteve, A.; Elwert, A.; Batyra, E. 2023. ‘Gender Asymmetries in Cross-national Couples’, *Population and Development Review* 49(2): 379–396.
8. Furtado, D.; Theodoropoulos, N. 2009. ‘I’ll Marry You if You Get Me a Job: Marital Assimilation and Immigrant Employment Rates’, *International Journal of Manpower* 30(1/2): 116–126.
9. Furtado, D.; Song, T. 2022. ‘Interethnic Marriages’, in *Handbook of Labor, Human Resources and Population Economics*. Cham: Springer International Publishing, 1–19.
10. Galdauskaitė, D. 2022. ‘Links Between Fertility and Gender Revolution: Lithuania from a Comparative Perspective’, *Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika* 24: 69–83.
11. Gordon, M. M. 1964. *Assimilation in American Life: The Role of Race, Religion, and National Origins*. USA: Oxford University Press.
12. Gorenburg, D. 2006. ‘Rethinking Interethnic Marriage in the Soviet Union’, *Post-Soviet Affairs* 22(2): 145–165.
13. Hamplová, D. 2020. ‘Marriage Squeeze Among Highly Educated: Living Arrangements of Young Highly Educated Women in Europe’, *Sociológia-Slovak Sociological Review* 52(6): 599–623.
14. Kalmijn, M. 1998. ‘Intermarriage and Homogamy: Causes, Patterns, Trends’, *Annual Review of Sociology* 24(1): 395–421.
15. Klesment, M.; Van Bavel, J. 2017. ‘The Reversal of the Gender Gap in Education, Motherhood, and Women as Main Earners in Europe’, *European Sociological Review* 33(3): 465–481.
16. Klüsener, S.; Stankūnienė, V.; Grigoriev, P.; Jasilionis, D. 2015. ‘The Mass Emigration Context of Lithuania: Patterns and Policy Options’, *International Migration* 53(5): 179–193.
17. Komarova, O. D. 1980. ‘Ethnically Mixed Marriages in the Soviet Union’, *Geojournal* 4(Suppl 1): 31–34.
18. Lanzieri, G. 2012. ‘Mixed Marriages in Europe 1990–2010’, in *Cross-Border Marriage: Global Trends and Diversity*, 81–121.
19. Lietuvos statistikos departamentas. 2011. *Demografijos metraštis*.
20. Manago, A. M.; Greenfield, P. M.; Kim, J. L.; Ward, L. M. 2014. ‘Changing Cultural Pathways Through Gender Role and Sexual Development: A Theoretical Framework’, *Ethos* 42(2): 198–221.
21. Marcinkevičienė, D. 2009. *Lietuvių šeimos ideologijos: nuo XIX a. tradicijos ir nacionalizmo iki sovietinės šeimos politikos 1944–1970 m.* Habilitacijos procedūrai teikiamų mokslo darbų apžvalga. Vilnius: Vilniaus universitetas.
22. Maslauskaitė, A. 2023. ‘Lithuanian Families: Living Diversity in Times of Outdated Policies’, in *The Changing Faces of Families*. Routledge, 101–121.
23. Maslauskaitė, A. 2024. „Santuokiniai statusai ir santuokinis elgesys“, iš *Lietuvos gyventojų demografinių struktūrų ir procesų kaita*, 179–214.
24. Mead, M. 1935. *Sex and Temperament in Three Primitive Societies*. Routledge and Kegan Paul, 280.
25. Meng, X.; Gregory, R. G. 2005. ‘Intermarriage and the Economic Assimilation of Immigrants’, *Journal of Labor Economics* 23(1): 135–174.
26. Meng, X.; Meurs, D. 2009. ‘Intermarriage, Language, and Economic Assimilation Process: A Case Study of France’, *International Journal of Manpower* 30(1/2): 127–144.
27. Park, M. Y. 2022. ‘Experiencing Everyday Otherness: A Study of Southeast Asian Marriage-migrants in South Korea’, *Darnioji daugiakalbystė* 20: 46–68.
28. Sari, T. A.; Iskandar, K. 2024. ‘Migration Decision-making of Indonesian Women Married to Japanese Men’, *WILAYAH: The International Journal of East Asian Studies* 13(1): 157–170.
29. Stankūnienė, V.; Stankūnaitė, A. 2019. „Lietuvos populiacijos santuokinio statuso kaita XX–XXI a.“, iš *Panevėžio praeities: šeimos portretas istorijos kontekste / sudarė Vitalija Vasiliauskaitė. Panevėžio kraštotyros muziejus*, 161–199.
30. Stankūnienė, V.; Baublytė, M.; Žibas, K.; Stumbrys, D. 2016. *Lietuvos demografinė kaita: ką atskleidžia gyventojų surašymai: mokslo studija*. Vytauto Didžiojo universitetas: Versus aureus.
31. Stumbrys, D. 2016. „Gyventojų išsilavinimo kaita“, iš *Lietuvos demografinė kaita: ką atskleidžia gyventojų surašymai*. Versus aureus, 49–80.
32. Zemblienė, I. 2018. „Tautų susiliejimas: Lietuvos totorių vaikų tapatybių daugialypiškumas mišrioje šeimoje, 1940–1990“, *LOGOS-A Journal of Religion, Philosophy, Comparative Cultural Studies and Art* 97: 201–216.

33. Žiliukaitė, R. 2007. „Vertybiniai pokyčiai Lietuvos visuomenėje: nuo tradicinių link sekuliarių–racionalių vertybių“, *Sociologija. Mintis ir veiksmas* 1: 116–130.
34. Žvinklienė, A. 1996. ‘The Creation of a National State: The Case of Inter-ethnic Marriage in Lithuania’, *Anthropological Journal on European Cultures* 1: 111–134.

AGNĖ EGERTĖ

The Intersection of Gender and Citizenship in Mixed Marriage Models

Summary

This article is based on the presentation ‘The Intersection of Gender and Citizenship in Mixed Marriage Patterns: Trends and Dynamics in Lithuania’ given at the 16th National Conference of the Lithuanian Sociological Society ‘Global Challenges and Future Societies’ (Egertė 2024: 59). The article analyses the rates of mixed marriages based on the statistical data on the marriages of Lithuanian and foreign citizens, and presents the trends and changes in these marriages in Lithuania between 2000 and 2023, focusing on gender and citizenship. World events such as the COVID-19 pandemic, the United Kingdom’s withdrawal from the European Union, Russia’s war in Ukraine and immigration are changing the trends and patterns of mixed marriages. The results of the study show that in the Lithuanian context, the decision to enter into a mixed marriage is not a typical phenomenon. From a gender perspective, it can be said that in the period from 2000 to 2021, marriages with foreign citizens were more typical for women with the Lithuanian citizenship than for men with the Lithuanian citizenship. Women are also more likely than men to marry citizens of European Union countries and citizens of geographically and culturally more distant countries. These unequal patterns of marital behaviour with respect to gender reflect the different mechanisms determining the marriages of men and women with the Lithuanian citizenship.

Keywords: mixed marriage, gender, citizenship, foreigner, marital behaviour, choice of partner